

Danyýel kitaby — ýüz on birinji

Ylham kitabyňyň Birinji “Hasratynda” Abubakaryň pygamberlik ähmiýetini açyp görkezmek

Jeff Pippenger
2024-03-02

Birinji Bela baradaky pygamberlik taryhynda, Muhammetden soň gelen ýolbaşçy Muhammediň gaýynatasy Abu Bakr Abdullah ibn Abi Quhafa bolupdyr. Biz oňa Abubakar diýip ýüzleneris. Ol hem, Muhammet hem ilkinji dört aýatda agzalýar. Abubakar Muhammetden soňky ilkinji yslam hökümdary bolupdyr, we taryh onuň esgerlerine beren bir buýrugyny ýazga geçirýär; bu buýruk Ylham kitabyňyň dokuzynjy babyndaky dördünji aýatda şekillendirilendir. Bu buýruk üçünji belanyň gelişi bilen başlanan möhürleme işini aňladýar; şol üçünji bela ýedinji surnaý hem bolupdy, şol bir wagtda-da üçünji perişdäniň gelişi bolupdy.

Bäşinji perişde surnaý çaldy, men asmandan ýere gaçan bir ýyldyzy gördüm; oňa çäksiz çuňlugaň guýusynyň açary berildi. Ol çäksiz çuňlugaň guýusyny açdy; şonda guýudan uly pejiň tüssesi ýaly tüsse çykdy; guýynyň tüssesi sebäpli gün hem howa garaldy. Tüsseden ýere çekirtgeler çykdy; olara ýeriň içýanlarynyň güýji ýaly güýç berildi. Olara ýeriň otuna-da, hiç bir ýaşyl zada-da, hiç bir agaja-da zyýan ýetirmezlik, diňe maňlaýlarynda Hudaýyň möhüri bolmadyk adamlara zyýan ýetirmek buýruldy. Ylham 9:1–4.

Asmandan gaçan “ýyldyz” 606-njy ýylda öz hyzmatyna başlan Muhammetdi. Muhammede “düýpsüz çukury” “açmak” üçin bir “açar” berildi; şeýlelikde “tüsse” “güni we howany” garaldyp, “çybyn siňekleri” ýaly “çäkirtgeleri” çykardy, olara bolsa “içýanlaryň” güýji ýaly “güýç” berildi. Ol açar rimlileriň harby güýjünde ejizlik döreden bir harby söweş bolup, şeýlelikde yslamyň uruş hereketiniň ýüze çykmagyna ýol açdy. Düýpsüz çukur Yslamyň dörän ýeri bolan Arabystanyň nyşanydyr, tüsse bolsa ýer ýüzüne ýaýrap, Demirgazyk Afrikanyň, Günorta Ýewropanyň we Arabystanyň üstünden geçýän çäkirtge sürüleriniň basyp aljak şol bir geografik giňişligini eýelejek bolan yslamyň ýalan dinini aňladýardy. Çäkirtgeler yslamyň nyşanydyr, “güýç” bolsa pygamberlik dilinde harby güýji aňladýar. Olaryň güýji garaşylmadyk ýagdaýda çakýan içýanlaryň güýji ýaly bolmalydy. Uriýa Smit şeýle diýýär:

Asmandan ýere bir ýyldyz gaçdy; oňa düýpsüz çukuryň açary berildi.

Pars patyşasy öz sungatynyň we kuwwatynyň täsinlikleri hakynda oýlanyp oturan wagtynda, oňa Mekgäniň näbelli bir raýatyndan Muhammedi Allanyň ilçisi hökmünde ykrar etmäge çagyryan bir hat gelip gowuşdy. Ol bu çakylygy ret etdi we haty ýyrtdy. «Ine, şeýlelik bilen,» diýip, arap pygamberi jar etdi, «Alla patyşalygy ýyrdar we Hosrowyň dileginini ret eder.» Gündogaryň şu iki imperiýasynyň araçäginde ýerleşen Muhammet olaryň birek-biregi ýok etmeginiň ösüşini gizlin şatlyk bilen synlady; pars ýeňişleriniň arasynda bolsa, köp ýyl geçmänkä, ýeňiş ýene-de rimlileriň baýdaklaryna dolanjagyny öňünden aýtmaga het etdi. «Bu çaklamanyň aýdylan diýilýän döwründe, hiç bir pygamberlik onuň amala aşmagyndan has daşda bolup bilmezdi, çünki Gerakliýanyň ilkinji on iki ýyly imperiýanyň golaýlap gelýän

dargamagyny habar berýärdi.»...

“Hosrow Aziýadaky we Afrikadaky Rim eýeçiligini boýun egdirdi. Şol döwürde bolsa, ‘Rim imperiýasy’ ‘Konstantinopolyň diwarlaryna, Gresiýanyň, Italiýanyň we Afrikanyň galan bölegine, şeýle hem Aziýa kenaryndaky Tirden Trebizonda çenli käbir deňizýaka şäherlerine çenli gysgaldylypdy. Alty ýylyň tejribesi ahyrsoňy Pars hökümdaryny Konstantinopoly basyp almakdan ýüz döndermäge we Rim imperiýasyny halas etmegiň ýyllyk pajyny anyk kesgitlemäge ynandyrdy,—müň talant altyn, müň talant kümüş, müň ýüpek lybas, müň at we müň gyz. Gerakliý bu masgaraçylykly şertlere razy boldy. Emma onuň Gündogaryň garyplygyndan şol hazynalary ýygnamak üçin gazanan wagty we giňişligi batyrgaý hem umytsyz bir hüjümi taýýarlamakda yhlas bilen ulanyldy.”

“Pars patyşasy nämälim sarasini ýigrenç bilen äsgermezlik etdi we Mekgäniň galp pygamberiniň habaryny ýaňsylaý masgaralady. Hatda Rim imperiýasynyň agdarylmagy hem Muhammedçylyga, ýa-da aldawyň ýaragly ýaýradyjylary bolan sarasinleriň ösüşine ýol açmazdy, hatda parslar patyşasy bilen avarlaryň hagany (Attilanyň mirasdüşeri) Sezarlaryň şalyklarynyň galyndylaryny öz aralarynda paýlaşan bolsalar-da. Hosrowyň özi hem ýykyldy. Pars we Rim monarhiýalary biri-biriniň güýjüni egsitdi. Galp pygamberiň eline gylyç berilmезinden ozal bolsa, onuň ýoluny kesjek we güýjüni kül-owram etjek bolanlaryň elinden şol gylyç urulyp düşürildi.”

“Skipionyň we Gannibalyň günlerinden bäri, imperiýany halas etmek üçin Gerakliýiň amala aşyran işinden has batyrgaý bir kär hiç haçan synanyşylmandy. Ol Howply ýoluny Gara deňziň we Ermenistanyň daglarynyň içinden geçip öwrendi, Parsyň ýüregine çenli aralaşdy we beýik patyşanyň goşunlaryny gan içinde ýatan ýurduny goramaga gaýtaryp çagyrdy.”

Ninewäniň söweşinde, daňdan on birinji sagada çenli gazaply alnyp barlan uruşda, döwrlüp ýa-da ýyrtylyp bilinjeklerinden başga-da, parsylardan ýigrimi sekiz baýdak alnypdy; olaryň goşunynyň in uly bölegi gyrylyp ýok edilipdi, ýeňijiler bolsa öz ýitgilerini gizläp, gijäni söweş meýdanynda geçiripdirler. Assiriýanyň şäherleri we köşkleri ilkinji gezek rimliler üçin açylypdy.

Rim imperatory gazanan ýeňişleri arkaly güýçlenmedikdi; we şol bir wagtyň özünde, şol bir serişdeler arkaly, Arabystandan çykan sansyz-sajak Sarasenleriň önünde-de ýol taýynlanypdy; olar şol sebitden çykan çekirtgeler ýaly bolup, öz ýörişleriniň ugrunda garaňky hem aldawçy Muhammetan ynanjyny ýaýradyp, tiz wagtda hem Pars, hem-de Rim imperiýasyny doly gursap aldylar.

Bu hakykatyň has doly mysaly hökmünde, öňdäki sitatalaryň alnan şol babyň ahyrky sözlerinden Gibbonyň berýäninden artyk zat islenip bilinmez. “Herakliýyň baýdagy astynda ýeňiji bir goşun döredilen hem bolsa, bu tebigata garşy edilen zorlama tagalla olaryň güýjüni türgenleşdirmekden beter tükenşdiren ýaly görünýär. Imperator Konstantinopolda ýa-da Iýerusalimde ýeňiş gazanýan wagtynda, Siriýanyň araçäginäki näbelli bir şäherjigi Sarasenler talaň etdiler we onuň kömegine ýörän käbir goşun bölümlerini gylyçdan geçirdiler,—eger ol beýik bir öwrülişiň buşlukçysy bolmadyk bolsa, bu adaty hem-de ujypsyz bir waka bolardy. Bu talaňçylar Muhammediň ilçileri bolupdy; olaryň bihuş ediji gaýduwsyzlygy çölden çykyp

geldi; we onuň hökümranygynyň soňky sekiz ýylynda Herakliý Parslardan halas eden şol welaýatlarynyň özüni Araplara ýitirdi.

“Asmany mekany jennette bolmadyk aldawçylyk we fanatizm ruhy, ýer ýüzüne boşadyldy. Düýpsüz çukury açmak üçin diňe bir açar gerekdi, şol açar bolsa Hysrowyň ýykylmagy boldy. Ol Mekgäniň näbelli bir raýatynyň hatyny äsgermezlik bilen ýyrtypdy. Emma ol özüniň ‘şöhrat ýalnyndan’ hiç bir göz aralaşyp bilmeýän ‘garaňkylyk diňine’ çümüp gidende, Hysrowyň ady birden Muhammediň adynyň önünde unudylmaga başlady; we ýyldyz batýança, ýarymaý diňe öz doguşyna garaşýan ýaly bolup göründi. Hysrow, doly ýeňlişe sezewar bolup, şalygyny hem ýitirenden soň, 628-nji ýylda öldürildi; 629-njy ýyl bolsa ‘Arapystanyň basyp alynmagy’ hem-de ‘Muhammedanlaryň Rim imperiýasyna garşy ilkinji urşy’ bilen tapawutlanýar. ‘Bäşinji perişde surnay çaldy, men bolsa gökden ýere gaçan bir ýyldyzy gördüm; oňa düýpsüz çukuryň açary berildi. Ol hem düýpsüz çukury açdy.’ Ol ýere gaçdy. Rim imperiýasynyň kuwwaty tükenende, Gündogaryň beýik patyşasy bolsa özüniň garaňkylyk diňinde öli ýatyrka, Siriýanyň serhetlerindäki näbelli bir şäheriň talanmagy ‘beýik bir öwrülüşiň başlangyjy’ boldy. ‘Talaňçylar Muhammediň ilçileri bolupdylar, we olaryň däli-gaýratly batyrlygy çölden ýüze çykdy.’”

“Düýpsüz Çukur.—Bu adalganyň manysy grek dilinden öwrenilip bilner; ol ‘çuň, düýpsüz, iňňän çuň’ diýip kesgitlenýär we islendik boş, haraba we ekin ekilmedik ýere degişli bolup biler. Ol ýeriň asylyky bulagaýlyk ýagdaýyna hem ulanylýar. Gel. 1:2. Bu ýagdaýda ol, serhetlerinden çekirtge üýşmeleri ýaly sarasenleriň topbaklarynyň çykyp gelen Arabystan çölüniň näbelli, boş giňişliklerine ýerlikli degişli edilip bilner. Pars patyşasy Hysrowyň ýykylmagy hem, Muhammediň yzyna eýerijileriň garaňky ýurtlaryndan çykyp, aldyjy taglymatlaryny ot we gylyç bilen ýaýratmaklaryna ýol taýýarlandygy sebäpli, düýpsüz çukuryň açylmagy hökmünde örän ýerlikli şekillendirilip bilner; olar öz garaňkylygyny bütün Gündogar imperiýasynyň üstüne ýaýradýança şeýle etdiler.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 495–498.

Bäşinji surna bolan birinji bela, Yslamyň Ruma garşy alyp baran urşunyň başlangyjyny görkezýär we Rum bilen Parsyň arasynda Rумыň üstün çykan bir söweşini görkezýär; emma muny amala aşyryň, ol öz harby kuwwatyny şeýle derejede sarp etdi welin, Yslam güýjüniň ösüp galmagyna böwet bolup bilmedi. Birinji belanyň hem ikinji belanyň pygamberlik häsiýetleri üçünji belanyň pygamberlik häsiýetlerini görkezýär, we ilkinji iki belany üçünji belanyň taryhynyň nyşanlary hökmünde tanamak möhümdir; çünki şol taryh 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda başlanan ýüz kyrk dört müňüň möhürleniş döwrüni aňladýar. Ilkinji üç aýatda Muhammet arkaly görkezilen pygamberlik taryhyndan soň, dördünji aýat Muhammetden soňky ilkinji ýolbaşçy bolan Abubakry girizýär.

Olara ýeriň otlaryna-da, hiç bir ýaşyl zada-da, hiç bir agaja-da zyýan ýetirmezlik buýruldy; diňe maňlaýlarynda Hudaýyň möhri bolmadyk adamlara zyýan ýetirsinler. Ylham 9:4.

Abubekiriň buýrugy şol döwürde Rim ýerlerinde bar bolan ybadatçylaryň iki görnüşiniň arasynda tapawut goýmagy yslam söweşijilerine tabşyrdy. Bir topar katoliklerdi; olaryň arasynda kelleleriniň arka bölegini syrýp ýörelge edinýän käbir dini tertipleri (tonsura) bardy we olar

ýekşenbe gününüň ybadatyny berjaý edýärdiler. Beýleki topar bolsa hepdäniň ýedinji güni bolan Sabaty saklaýanlardy, Sabat bolsa Hudaýyň möhüridir.

“Muhammetiň ölüminden soň, onuň ornuna ýolbaşçylyga milady 632-nji ýylda Abubekr geçdi; ol öz häkimiýetini we dolandyryşyny berk ýola goýandan soň dessine arap taýpalaryna tegelek hat iberdi, ondan aşakdaky bölek alnypdyr:—

“Rebbiň söweşlerini alyp baranyňyzda, arkanyňyzy öwürmän, mertlerçe söweşiň; emma ýeňşiňiz aýallaryň we çagalaryň gany bilen tegmilenmesin. Hiç bir hurma agajyny ýok etmän we ekin meýdanlaryny ýakmaň. Miweli agaçlary kesmän, ýmek üçin öldürýäniňizden başga mallara hiç hili zyýan ýetirmän. Haçan-da bir ähtnama ýa-da şert baglaşsaňyz, oňa wepaly boluň we sözüňize ygrarly çykyň. Şeýle hem ýoluňyz bilen gidip barýarkaňyz, monastýrlarda çetde ýaşayan we şol ýol bilen Hudaýa gulluk etmegi maksat edinýän käbir din adamlaryna duşarsyňyz; olara degmän, ne olary öldüriň, ne-de olaryň monastýrlaryny weýran ediň. Şeýle hem Şeýtanyň sinagogasyna degişli, depeleri syrkydan başga bir görnüşdäki adamlary taparsyňyz; olaryň kellelerini hökman çapyp bölüň we ýa Muhammedi dini kabul edýänçäler, ýa-da salgyt töleýänçäler olara aman bermän.”

“Pygamberlikde-de, taryhda-da rehimsiz buýrugyňky ýaly, has ynsanperwer tabşyryklaryň hem edil şonuň ýaly ünsli berjaý edilendigi aýdylmaýar; emma olara şeýle buýrulypdy. Ondan öňküler bolsa ähli serasen goşunlaryna buýruk bermek borjy bolan serdarlara Abubekr tarapyndan berlen diýip Gibbon tarapyndan ýazga geçirilen ýeke-täk görkezmelerdir. Bu buýruklar çaklama bilen edil birmeňzeş tapawutlandyryjydyr; kalifiň özi ölümlü adamyňkyndan has ýokary bir buýruga diňe göni däl, eýsem biliniň boýun egmek bilen hereket eden ýaly. Şeýle hem Isanyň dinine garşy söweşe çykyp, onuň ýerine muhammedanlygy ýaýratmaga ugran şol pursadynyň özünde, ol Isa Mesihniň Ylhamynda özüniň aýtjagy öňden pygamberlik edilen sözleri gaýtalady.

«Olaryň maňlaýlaryndaky Hudaýyň möhri.—7:1–3 babatdaky belliklerde biz Hudaýyň möhüriniň dördünji tabşyrygyň Sabatydygyny görkezdim; we taryh häzirki döwrüň бүтін dowamynda hakyky Sabaty berjaý edenleriň bolandygyny inkär etmeýär. Emma şu ýerde köplerde şeýle bir sorag ýüze çykdy: bu wagtda maňlaýlarynda Hudaýyň möhri bolan, şonuň netijesinde-de Muhammetan zulumyndan boşadylan şol adamlar kimdi? Okygy, öň hem agzalyp geçilişi ýaly, bu döwrüň бүтін dowamynda maňlaýlarynda Hudaýyň möhri bolan, ýagny hakyky Sabaty düşünjeli ýagdaýda berjaý eden adamlaryň bolandygyny ýatynda tutsun; hem-de mundan başga-da pygamberligiň tassyklap duranyň, weýran ediji bu türk güýjüniň hüjümleriniň olara garşy däl-de, başga bir topara garşy gönükdirilendigini göz önünde tutsun. Şeýlelik bilen, mesele ähli kynçylykdan azat edilýär; çünki pygamberligiň hakykatdan-da tassyklap durany diňe şudur. Tekstdе gönüden-göni diňe bir topar adam göz önüne getirilýär; ýagny, maňlaýlarynda Hudaýyň möhri bolmadyk adamlar; we Hudaýyň möhri bolanlaryň gorag astynda saklanyşy diňe many taýdan aňladylýar. Şoňa görä-de, taryhdan biz bularyň haýsydyr biriniň Sarasenleriň ýigrenýän nyşanalaryna ýetirilen betbagtçylyklaryň haýsydyr birine dahylly bolandygyny öwrenmeýäris. Olara başga bir topar adamlara garşy çykmak tabşyrylypdy. Bu topar adamlaryň başyna geljek ýok ediliş hem beýleki adamlaryň gorap saklanylyşy bilen garşy goýulmaýar, diňe ýeriň miweleri we gök önümi bilen garşy goýulýar;

şeýlelikde: otlara, agaçlara ýa-da hiç bir ýaşyl zada zyýan ýetirmän, diňe adamlaryň belli bir toparyna ýetiriň. We munuň ýerine ýetirilmeginde, adatça şeýle goşunlaryň ýok edýän zatlaryny, ýagny tebigatyň keşbini we hasylyny aýap geçýän basybalyjy goşunyň geň bir görnüşini görýäris; hem-de maňlaýlarynda Hudaýyň möhri bolmadyk şol adamlara zyýan ýetirmäge berlen ygtyýar esasynda, Şeýtanyň sinagogasyna degişli bolan, depeleri syrlynan dini toparyň kelleçanaklaryny çapýandygyny görýäris.»

“Bular, şübhesiz, monahlaryň bir topary ýa-da Rim Katolik Ybadathanasynyň başga bir bölümi bolupdyr. Muhammetçileriň ýaraglary şulara garşy gönükdirilipdir. Şeýle hem, olaryň maňlaýlarynda Hudaýyň möhri bolmadyk adamlar hökmünde beýan edilmeginde aýratyn bir laýyklyk, hatda niýet hem bar ýaly görünýär; çünki hut şol ybadathana, hakyky Sabaty ýok edip, onuň ýerine galp birini goýmak bilen, Hudaýyň kanunyny möhürinden mahrum edipdir. Şeýle-de, ne pygamberlikden, ne-de taryhdan, Abubekriň yzyna eýerijilerine azar bermän diýip tabşyran adamlarynyň Hudaýyň möhürine eýe bolandyklaryny ýa-da hökmany suratda Hudaýyň halkyny emele getirendiklerini düşüňäris. Olar kim bolupdyrlar we nähili sebäpden aman galypdyrlar — Gibbonyň gysga şaýatlygy muny habar bermeýär, bizde-de muny bilmegiň başga çäresi ýok; emma Hudaýyň möhürine eýe bolanlaryň hiç birine degilmändigine, şol bir wagtyň özünde bolsa ony düýpli suratda almadyk başga bir toparyň gylyçdan geçirilendigine ynanmaga ähli esasymyz bar; şeýlelikde, pygamberligiň anyk kesgitlemeleri doly ýerine ýetýär.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 500–502.

Abubekr Muhammediň ölüminden soň Muhammediň yzyna eýerijilerini halyflyga jemledi; şonuň üçin olar taryhda iki dürli şahsyýet bolsalar-da, bilelikde alnanda, olar birinji hasratyň Yslamyň şaýatlygynyň başlangyjyny aňladýarlar, we birinji hasratyň taryhyny alamatlandyrýan taryhy şahsyýet Muhammetdir.

Ikinji hasratyň taryhynyň başynda Mohammed II 1453-nji ýylda Konstantinopoly basyp aldy. 1449-njy ýylda Yslamyň wekili bolan dört perişde boşadyldy. Birinji hasratyň başlangyjy we soňy degişlilikde birinji we ikinji Mohammed bilen bellendi. Pygamberlik taýdan birinji hasratyň taryhynyň başlangyjy we soňy Alfa we Omeganyň möhürini göterýär.

Ikinji hasratyň başlangyjy, şol wagt boşadylan, soňra bolsa 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda saklanyp goýlan Yslamy aňladýan dört perişde baradaky wagt pygamberligini öz içine alýar. Şol pursatdan başlap 1844-nji ýylyň 22-nji oktyabryna çenli ýüz kyrk dört müňüň möhürlenşi şekillendirilýär. Ikinji hasratyň başlangyjy Yslamyň boşadylmagyny görkezýär, onuň soňy bolsa Yslamyň saklanyp goýulmagyny belleýär. Birinji hem-de ikinji hasratyň ikisinde-de olaryň başlangyçlaryny soňlaryna baglaýan anyk pygamberlik alamatlary bardyr.

Üçünji betbelalygy kesgitlemek üçin ilkinji iki betbelalyk biri-biriniň üstüne, “setir üstüne setir,” goýulmalydyr. Yslamyň ilkinji iki şaýady arkaly kesgitleňýän pygamberlik aýratynlyklaryndan biri, olaryň Alfa bilen Omeganyň möhri bilen başlangyjy we soňy bellenýän belli bir wagt döwrüni aňladýandygydyr. Şeýle hem olar ikinji bir möhüre eýedirler; çünki birinji betbelalygyň başlangyjy Hudaýyň halkynyň möhürlenmegini kesgitleýär, ikinji betbelalygyň soňy hem Hudaýyň halkynyň möhürlenmegini kesgitleýär.

Üçünji betbagtçylyk, Yslam birdenkä we garaşylmadyk ýagdaýda Ylhamyň on üçünji babyndaky ýer haýwanyna hüjüm edeninde gelip ýetdi; şeýlelikde möhürleniş döwri başlandy. Bir ýüz kyrk dört müň adamyň möhürleniş tizden geljek ýekşenbe kanuny bilen tamamlanýar, we şol döňüklige jogap hökmünde milli döňüklikden soň milli weýrançylyk gelýär. Butparaz Rimde we papalyk Rimde nusgalaşdyrylyşy ýaly, milli weýrançylyk Hudaýyň keramatly surnaý hökümleri arkaly amala aşyrylýar. Üç betbagtçylygyň özi hem surnaýlardyr. Üçünji betbagtçylygyň Yslamy, bir ýüz kyrk dört müň adamyň möhürleniş döwri tamamlananda, tizden geljek ýekşenbe kanuny wagtynda Amerikanyň Birleşen Ştatlarynda ýene-de birdenkä we garaşylmadyk ýagdaýda urar. Şol döwür birinji betbagtçylygyň başlangyç döwri bilen, şeýle hem ikinji betbagtçylygyň tamamlajy döwri bilen nusgalaşdyryldy.

Biz bu barlagy indiki makalada dowam etdireris.

Sara bolsa, Müsüriýaly Hagaranyň Ybraýyma dogan oglunyň masgaralaýandygyny gördi. Sonuň üçin ol Ybraýyma şeýle diýdi: «Bu günäri we onuň ogluny kowup çykar; çünki bu günäriň ogly meniň oglum, ýagny Yshak bilen bile mirasdüşer bolmaz». Bu söz Ybraýymyň nazarynda ogly sebäpli örän agyr boldy. Emma Hudaý Ybraýyma diýdi: «Bu oglan hem-de günäri sebäpli saňa agyr görünmesin; Saranyň saňa aýdanlarynyň hemmesinde onuň sözüne gulak as; çünki nesliň Yshak arkaly atlandyrylar. Emma günäriň oglundan-da bir millet dörederin, sebäbi ol hem seniň nesliňdir». Şeýlelikde Ybraýym ir bilen turup, çörek we bir tulum suw aldy-da, olary Hagara berdi, egnine goýdy, çagany hem oňa tabşyryp, ony ugratdy. Ol gidip, Beer-Şeba çölünde azaşyp gezdi. Tulumdaky suw gutaranda, ol çagany gyrymsylyklaryň biriniň aşagynda goýdy. Soňra gidip, ondan peýkamyň atylyşy çemesi uzaklykda garşyda oturdy; çünki ol: «Çaganyň ölüşini görmäýin» diýdi. Şeýlelikde ol garşyda oturdy-da, sesini galdyryp aglady. Hudaý oglanyň sesini eşitdi; Hudaýyň perişdesi asmandan Hagary çagyryp, oňa şeýle diýdi: «Saňa näme boldy, Hagar? Gorkma; çünki Hudaý oglanyň bolan ýerindäki sesini eşitdi. Tur, çagany galdyr, ony elin bilen tut; çünki Men ony beýik bir millete öwrerin». Şonda Hudaý onuň gözlerini açdy, ol hem bir guýyny gördi; baryp, tulumy suw bilen doldurdy-da, çagany suwardy. Hudaý oglan bilen boldy; ol ulaldy, çölda ýaşady we peýkamçy boldy. Barlyk Kitaby 21:9–20.